

افعال
ناقصه

این افعال عبارتند از:

كانَ (يَكُونُ ، كُنْ) - صارَ (يَصِيرُ) - لَيْسَ - أَصْبَحَ (يُصْبِحُ) - مازالَ - مادامَ
بود شد شد نیست کردید ، شد همواره پیوسته مادامی که تا زمانی که

كَانُوا يَكْتُبُونَ رَسَائِلَ . نامه هایی می نوشتند .

تُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضِرَةً . زمین سرسبز می شود .

نَظَّفَ الطَّلَابُ مَدْرَسَتَهُمْ فَصَارَتِ الْمَدْرَسَةُ نَظِيفَةً .

دانش آموزان مدرسه شان را تمیز کردند و مدرسه تمیز شد.

چند نکته :

۱- به معنای «بود»؛ مثال: كَانَ الْأَبَابُ مُغْلَقًا . در بسته بود.

كان به دو معنی بکار می رود :

۲- به معنای «است»؛ مثال: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

بی گمان خدا آمرزنده و مهربان است.

«كَانَ» بر سر «لِ» و «عِنْدَ» معادل فارسی «داشت» است؛ مثال:

كَانَ عِنْدِي سَرِيرٌ خَشْبِيٌّ . تختی چوبی داشتم.

كَانَ لَهُ خَاتَمٌ فَضَّةٌ . انگشتر نقره داشت .

اگر با فعل ماضی همراه شود آن را به شکل **ماضی بعید** ترجمه می کنیم.

كَانَ + ماضی = ماضی بعید . **كَانَ الطَّالِبُ اسْتَمَعَ** . دانش آموز گوش داده بود.

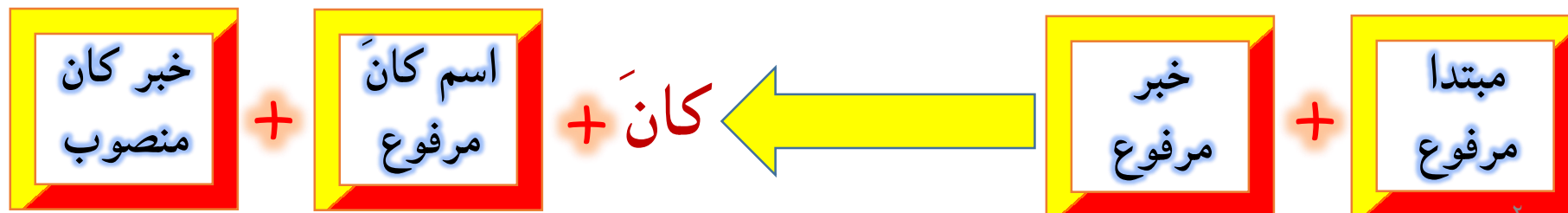
كان با فعل ماضی
و مضارع همراه
می شود .

و اگر با فعل مضارع همراه شود آن را به شکل **ماضی استمراری** ترجمه می کنیم .

كَانَ + مضارع = ماضی استمراری . **كَانَ الطَّلَابُ يَسْتَمِعُونَ** . دانش آموزان گوش می دادند.

در ابتدای جمله اسمیه آمده و اعراب مبتدا را به شکل مرفوع گذاشته و **خبر را منصوب** می کنند.
در اینصورت به مبتدا ، اسم فعل ناقصه و به خبر ، خبر فعل ناقصه گویند .

عملکرد افعال ناقصه

الطَّالِبُ نَشِيطٌ ← كَانَ الطَّالِبُ نَشِيطًا ← الطِّفْلَانِ نَاجِحَانِ ← لَيْسَ الطِّفْلَانِ نَاجِحَيْنِ
 مبتدأ و مرفوع   فبَر و مرفوع   اسم كان و منصوب   مبتدأ و مرفوع   فبَر و مرفوع   اسم ليس و مرفوع   فبَر ليس و منصوب

نکته: فعل ناقصه در جنس (مذکر و مؤنث) از اسم خود پیروی می کند.

التَّلْمِذَاتُ جَالِسَاتٌ فِي الصَّفِّ ← كَانَتِ التَّلْمِذَاتُ جَالِسَاتٍ فِي الصَّفِّ
 مبتدأ و مرفوع   فبَر و مرفوع   فعل ناقصه   اسم كان و مرفوع   فبَر كان و منصوب   مؤنث   مؤنث

نکته: گاهی (ا، ی) که در وسط بعضی از افعال ناقصه هستند حذف می شوند. (در ماضی از صیغه ۶ تا ۱۴ و در مضارع صیغه ۱۲ و ۱۳)

کان - کانا - کانوا - کانت - کانتا - کن - کنت - کنتما - کنتم ..... مثل : کنت ساکتاً.

نکته: اسم فعل ناقصه احکام و قواعد فاعل و نائب فاعل را دارد (از جهت جنس و عدد).

اسم فعل ناقصه ۱. اسم ظاهر ۲. ضمیر بارز ۳. ضمیر مستتر
خبر فعل ناقصه ۱. مفرد ۲. جمله ۳. جار و مجرور

الشَّجَاعُ لَا يَكُونُ فُحُورًا

فعل ناقصه   فبَر كان
اسم ضمیر مستتر (هو)   (مفرد)

الأطفالُ لَيْسُوا فِي العُرْفَةِ

فعل ناقصه   فبَر ليس
اسم آن ضمیر بارز (و)   (جار و مجرور)

كَانَتِ الطَّالِبَاتُ يُطَالَعْنَ دُرُوسَهُنَّ

اسم كان   فبَر كان
(اسم ظاهر)   (جمله)

هر گاه چند فعل ماضی یا مضارع به همدیگر عطف شوند «کان» فقط یک بار در ابتدای جمله می آید .
 باید دقت کنیم همه فعل های ماضی را به شکل ماضی بعید و همه فعل های مضارع را به شکل ماضی
 استمراری ترجمه می کنیم.

كُنْتَ دَرَسْتَ وَ نَجَحْتَ فِي الْإِمْتِحَانِ. تو درس خوانده بودی و در امتحان موفق شده بودی.
 كَانَ الطِّفْلُ يَلْعَبُ وَ يَضْحَكُ. کودک بازی می کرد و می خندید.

اگر خبر دارای صفت یا معطوف باشد ، با منصوب شدن خبر فعل ناقصه ، آن صفت یا معطوف نیز منصوب
 می شود .

هَذَا ذَنْبٌ جَائِعٌ . ← لَيْسَ هَذَا ذَنْبًا جَائِعًا .

خبر
مرفوع

صفت
مرفوع

خبر لیس
منصوب

صفت
منصوب

التَّلَامِيذُ فَرِحُونَ وَ ضَاحِكُونَ . ← كَانَ التَّلَامِيذُ فَرِحِينَ وَ ضَاحِكِينَ .

خبر
مرفوع

معطوف
مرفوع

خبر کان
منصوب

معطوف
منصوب

عَيْنَ عِبَارَةٍ لَيْسَ فِيهَا مِنَ الْأَفْعَالِ النَّاقِصَةِ :

(١) كُنْتُمْ مَخْلُصِينَ فِي أَعْمَالِكُمْ

(٢) إِنِّي كُنْتُ لَا أَعْرِفُ شَيْئاً عَنِ الْمَوْضُوعِ

(٣) «أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ»

(٤) إِنَّكُمْ مَسْئُولَاتٌ مِنْ أَعْمَالِكُمْ

عَيْنَ الْخَطَأِ فِي أَسْلُوبِ الْعِبَارَاتِ.

الف) كُنْتَ لَكَ حَقِيبَةٌ أُرِيدُهَا لِلسَّفَرِ.

ب) كُنَّا نَسْتَقْبِلُ مِنَ السَّائِحِينَ فِي أَصْفَهَانَ.

ج) كَانَ لِي مُوسَوَعَةٌ عَنِ حَيَاةِ الْحَيَوَانَاتِ.

د) كُنْتُ قَدْ سَافَرْتُ إِلَى مَنَاطِقَ مُخْتَلِفَةٍ فِي إِيرَانَ.